Kaivosylitarkastaja Riikka Aaltonen
Teollisuusneuvos Sampsa Nissinen

LAUSUNTO

14.2.2023

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN KIRJALLINEN LAUSUNTO TALOUSVALIOKUNNALLE ASIASTA E 160/2022 vp, E-KIRJE SUOMEN ENNAKKOVAIKUTTAMISLINJAUKSISTA EU:N TULEVAAN RAAKA-AINEALOITTEESEEN

Suomi on pyrkinyt ennakkovaikuttamaan tulevaan kriittisten raaka-aineiden aloitteeseen jo valmisteluvaiheessa. Aloite julkistetaan viimeisimmän tiedon mukaan 14.3.2023.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) näkee aloitteen tarpeellisuuden, mutta huomioi myös, että kaivoslaki on kansallista sääntelyä, johon ei EU:n mandaatti ulotu, joten tämä rajoittaa julkistettavan paketin keinovalikoimaa.

Kriittisten raaka-aineiden aloitteella, joka koostunee sekä regulaatiosta että suosituksista, pyritään edistämään eurooppalaisia raaka-ainearvoketjuja, jotka perustuvat niin primäärei-hin kuin sekundäärisiin raaka-ainelähteisiin. TEM pitää tärkeänä, että raaka-ainealoite kattaa sekä ensiö- että uusioraaka-aineet, eli että kiertotalous on vahvasti mukana aloitteessa.

Kolmen vuoden välein päivitettävä kriittisten raaka-aineiden lista on ministeriön näkemyksen mukaan hyödyllinen, vaikkakin listan rooli on jäänyt vähäiseksi viime vuosia lukuun ottamatta. Se, että aloitteen toimet kohdistuisivat vain osaan kriittisiä raaka-aineita herättää huolta siitä, miten toimet voidaan käytännössä kohdistaa kovin rajattuun joukkoon. Mineraalit esiintyvät kovin harvoin yksinään, ja etenkin kriittiset raaka-aineet ovat harvoin kaivosten päätuotteita.

TEM pitää tärkeänä kunnianhimoista panostusta tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin sekä näiden edellyttämään infrastruktuuriin, jotta varmistetaan eurooppalainen osaaminen ja edelläkävijyys. TKI-toiminta on EU:n luonteva vauhdittamiskanava, ja panostuksilla voidaan edistää esimerkiksi korvaavien materiaalien tutkimusta. Lisäksi olisi pohdittava kannusteita mineraalien kiertotalouden edistämiseksi.

TEM yhtyy näkemykseen lupamenettelyiden kehittämistarpeista. Olisi tarkasteltava EU:n erilaista sääntelyä ja EU:n tavoitteita, sekä pyrittävä sujuvoittamaan niistä johdettuja kansallisia lupaprosesseja tinkimättä ympäristö- ja muista tavoitteista.

Raaka-ainehankkeet ovat pääomaintensiivisiä, ja EU pyrkii löytämään vauhdittamiskeinoja hankerahoitukseen. TEM näkee valitettavana suuntauksen, jossa valtiontukisääntelyyn esitetään toisiaan seuraavia poikkeuksia. EU:n raaka-ainehuollon ja sen varmistamiseksi kehittyvän teollisen toiminnan ei pitäisi perustua valtiontukisääntöjen poikkeuksille, vaan toimintojen tulisi sijoittua markkinalähtöisesti. Eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä voidaan edistää esimerkiksi standardisoinnilla.

TEM suhtautuu varauksellisesti mahdollisen uuden EU-tason organisaation perustamiseen raaka-ainehuollon tiimoilta. Jos tähän ratkaisuun päädytään, olisi tärkeää hyödyntää olemassa olevia organisaatioita, kuten kansalliset tutkimuslaitokset ja EU:n laajuiset allianssit.

Raaka-aineiden varmuusvarastoinnista tarvitaan tarkempi näkemys toteutustavan ja vaikuttavuuden osalta.

TEM pitää tärkeänä, että aloite sisältäisi myös kaivostoiminnan hyväksyttävyyteen liittyviä toimia, sillä hyväksyttävyys on merkittävä mahdollistaja raaka-aineresilienssin lisäämisessä.